

**ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО**

Факультет філології й журналістики імені Михайла Стельмаха
Кафедра журналістики, реклами та зв'язків з громадськістю

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

**«CAROL OF THE BELLS» – НЕВІДОМА ІСТОРІЯ ВІДОМОЇ
ПІСНІ. ДОКУМЕНТАЛЬНА КІНОВЕРСІЯ**

Студентки IV курсу, групи 4ЖБ
Освітньої програми *Журналістика*
Галузі знань *06 Журналістика*
Спеціальності *061 Журналістика*
Ступеня вищої освіти *бакалавра*
Нінічук Марини Сергіївни

Науковий керівник: Слотюк П. В.
доцент, кандидат історичних наук

Розширена шкала _____
Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS _____

Голова Екзаменаційної комісії _____

(підпис) _____ (ініціали, прізвище)

Члени Екзаменаційної комісії _____

(підпис) _____ (ініціали, прізвище)

_____ (підпис) _____ (ініціали, прізвище)

_____ (підпис) _____ (ініціали, прізвище)

Вінниця – 2025

АНОТАЦІЯ

Нінічук М. «Carol of the Bells» – невідома історія відомої пісні. Документальна кіноверсія. Спеціальність 061 Журналістика. Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського. 2025.

Кваліфікаційна робота присвячена створенню авторського документального фільму, який досліджує глибину української музичної традиції крізь призму одного твору. Центральною метою стало бажання авторки звернути увагу глядачів на маловідомі сторінки історії української культури, актуалізувати їх у контексті сучасних подій і популяризувати українську музичну спадщину на міжнародному рівні.

Документальний фільм «Carol of the Bells – невідома історія відомої пісні» у порівнянні з художнім, це формат неігрового кіно, що висвітлює реальні події, культурні процеси та історичні постаті, пов'язані з виникненням і трансформацією української щедрівки «Щедрик» у всесвітньо відому композицію «Carol of the Bells».

Стрічка охоплює як український контекст створення пісні, так і міжнародний резонанс її подальшого життя. Особлива увага приділяється творчому шляху Миколи Леонтовича, культурним і політичним умовам, у яких твір набув нового звучання, а також діяльності хорової капели, що понад століття зберігає і поширює його музичну спадщину.

Ключові слова: документальне кіно, телевізійна документалістика, Микола Леонтович, Щедрик, Carol of the Bells, українська культура, музична спадщина.

ANNOTATION

Ninichuk M. «Carol of the Bells»: The Untold Story of a Famous Song. A Documentary Film Version. Specialty: 061 Journalism. Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University. 2025.

The qualification project is dedicated to the creation of an original documentary film that explores the depth of Ukrainian musical tradition through the lens of a single composition. The central aim of the author is to draw the audience's attention to the lesser-known pages of Ukrainian cultural history, to highlight their relevance in the context of modern events, and to promote Ukrainian musical heritage on the international stage.

The documentary film “Carol of the Bells – The Untold Story of a Famous Song”, unlike a feature film, belongs to the genre of non-fiction cinema and sheds light on real events, cultural processes, and historical figures connected with the origin and transformation of the Ukrainian “Shchedryk” into the world-famous composition Carol of the Bells.

The film covers both the Ukrainian context of the song's creation and the international resonance of its later journey. Special attention is given to the creative path of Mykola Leontovych, the cultural and political conditions that gave the piece new meaning, and the work of the choral chapel that has preserved and promoted his musical legacy for over a century.

Keywords: documentary film, television documentary, Mykola Leontovych, Shchedryk, Carol of the Bells, Ukrainian culture, musical heritage.

ЗМІСТ

I. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА	5
1.1. Теоретична база	5
1.2. Обґрунтування теми	7
1.3. Мета роботи	10
1.4. Джерела фактів	11
1.5. Технічні і програмні засоби	12
1.6. Сфера застосування	13
 II. СПЕЦИФІКА СТВОРЕННЯ ДОКУМЕНТАЛЬНОГО ВІДЕОФІЛЬМУ	 15
2.1. Структура сценарію	15
2.2. Технічні характеристики	16
2.3. Візуальне та стилістичне оформлення	17
2.4. Ідейно-смісловий задум	19
2.5. Специфікація аудиторії	19
 III. СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	 21
 IV. СЦЕНАРІЙ «CAROL OF THE BELLS» – НЕВІДОМА ІСТОРІЯ ВІДОМОЇ ПІСНІ. ДОКУМЕНТАЛЬНА КІНОВЕРСІЯ	 24

I. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

1.1 Теоретична база

Документальне кіно є унікальною формою екранної творчості, що поєднує естетику мистецтва з точністю журналістики. У центрі цього жанру прагнення до достовірного, глибокого й водночас емоційного осмислення дійсності. У межах кваліфікаційного проєкту «Carol of the Bells – невідома історія відомої пісні» документальний фільм виконує не лише інформаційно-просвітницьку функцію, а й культурно-ідентифікаційну, адже розкриває трансформацію українського «Щедрика» в міжнародний музичний символ.

Сучасна документалістика це не просто зйомка подій, а складний процес авторського конструювання реальності. Автор не лише відбирає факти, але й інтерпретує їх через призму власного світогляду. Саме тому документальний фільм є формою емоційно-філософського осмислення подій і явищ. У ньому поєднуються журналістські методи, збір та перевірка інформації, інтерв'ювання, робота з архівами, та художні прийоми, як-от метафора, символ, ритм і монтажна драматургія [4].

Однією з важливих теоретичних засад документалістики є усвідомлення того, що об'єктивність у кіно завжди частково умовна. Авторський погляд формує наратив, відбирає події, кадри, героїв. Таким чином, режисерська суб'єктивність стає не вадою, а стилістичним та світоглядним чинником. Через цю суб'єктивність документальне кіно здатне не тільки фіксувати історичні процеси, а й залучати глядача до глибшого осмислення побаченого [5].

У процесі створення документального фільму важливим є розуміння жанрової гнучкості. Сучасна кінодокументалістика охоплює безліч форм: портретне кіно, соціальний репортаж, історичну реконструкцію, доку-есе, докудраму, кіносповідь тощо. Така гнучкість дозволяє адаптувати формат стрічки до конкретної теми, аудиторії та форми подачі. У телевізійному

просторі особливо цінуються компактність викладу, чітка структура, динамічний монтаж і візуальна виразність, саме ці елементи були враховані у проєкті.

Документальне кіно завжди виконує кілька функцій водночас: інформує, аналізує, пояснює, а також зберігає культурну пам'ять. Це особливо актуально для фільмів, які торкаються історії, музики, мови, традицій таких, як фільм про «Carol of the Bells». У цьому випадку документалістика стає своєрідним містком між поколіннями, способом осмислення національної ідентичності через конкретний культурний артефакт [1].

Сучасна документалістика характеризується також використанням інтермедійних елементів: відео з архівів, світлини, графіка, анімація, аудіодоріжки, візуалізація історичних подій. Ці компоненти не тільки підсилюють емоційний ефект, але й дозволяють структурно впорядкувати складний матеріал. Особливо важливими є інтерв'ю, адже саме завдяки живій мові героїв відбувається емоційна передача смислів та фактів. У проєкті про «Щедрик» це дозволило показати не тільки історичну еволюцію композиції, а й людські долі, пов'язані з її популяризацією.

Документальне кіно також активно взаємодіє з журналістикою. Його інструментарій часто збігається з методами журналістських розслідувань: пошук достовірних джерел, фактчекінг, робота з експертними коментарями. Проте, на відміну від новинного сюжету, документальний фільм має більшу тривалість і ширший спектр емоційно-естетичних прийомів. Завдяки цьому з'являється можливість не тільки донести інформацію, а й викликати в глядача глибоке співпереживання, емоційну залученість.

Водночас важливо пам'ятати, що документалістика це ще й форма суспільного діалогу. Через екранне висловлювання глядач має змогу не лише дізнатися нове, а й долучитися до процесу осмислення подій. У цьому сенсі документальне кіно виконує терапевтичну функцію, допомагаючи суспільству впоратися з кризами, переосмислювати травми, шукати точки

опори в історичній спадщині. Кінематограф є не лише формою мистецтва, а й важливим інструментом впливу в межах концепції м'якої сили. Розглядаючи кіно як засіб культурної дипломатії, варто згадати участь українських фільмів у міжнародних кінофорумах, проведення днів українського кіно за кордоном, які організовують дипломатичні представництва, а також спеціальні тематичні покази. Часто кінопокази стають не просто культурною подією, а виступають засобом підсилення певних ініціатив і виконують важливу дипломатичну функцію [5].

Фільм «Carol of the Bells – невідома історія відомої пісні» розглядається як приклад художньо-документального підходу до зображення історії української музики. Він використовує характерні для документалістики засоби: архівне відео, коментарі експертів, фрагменти хорових виконань, відтворення історичних обставин. При цьому сюжет вибудовується не лише лінійно, а й асоціативно, через паралелі між минулим і теперішнім, через порівняння локального й глобального.

Таким чином, документальний фільм виступає як багаторівневий текст, що поєднує інформативність, емоційність, естетичність і громадянську позицію. У ньому знайшли втілення як науковий підхід до фактів, так і творче осмислення явищ, що дозволяє глядачеві не лише побачити історію «Щедрика», а й переосмислити її значення в сучасному культурному контексті.

1.2. Обґрунтування теми

Документальний фільм «Carol of the Bells – невідома історія відомої пісні» має на меті не лише розповісти маловідому історію становлення музичного шедевра, а й порушити ширше коло питань про значення української культури як форми історичної пам'яті та інструмент міжнародної комунікації. У центрі фільму легендарна композиція «Щедрик», створена композитором Миколою Леонтовичем на основі української народної

щедрівки. Саме ця мелодія, переаранжована Пітером Вільговскі у 1936 році у США, отримала нове ім'я «Carol of the Bells» і стала всесвітньо відомою різдвяною піснею. Проте її українське походження залишається маловідомим широкому міжнародному загалу. Українська музична культура є неповторним явищем у світовому мистецькому просторі та водночас національним музичним символом, що отримав міжнародне визнання. Зокрема, хорове мистецтво, яке формувалося на українських теренах упродовж століть, набуло широкої популярності завдяки концертному турне Української республіканської капели під керівництвом Олександра Кошиця. Цей колектив на початку XX століття презентував українську музику в багатьох країнах Європи та Північної Америки [2].

Актуальність цієї теми зростає в умовах повномасштабної війни Росії проти України, коли питання збереження національної ідентичності, протидії інформаційній агресії та утвердження історичної правди набувають особливої ваги. Ворог веде війну не лише на фізичному фронті, а й на культурному та прагне викривити чи стерти українську спадщину. Саме тому фільм покликаний виконати не лише просвітницьку, а й патріотичну функцію, спрямовану на збереження й популяризацію національної музичної спадщини. Повномасштабне вторгнення Росії в Україну у 2022 році та ведення нею багаторівневої інформаційної війни актуалізували потребу зосередити всі можливі ресурси на дипломатичному напрямі. В умовах сучасних викликів особливого значення набуває культурна дипломатія, яка потребує не лише активного застосування, але й врахування попереднього досвіду її реалізації [9].

На особливу увагу заслуговує історичний контекст, у якому «Щедрик» вперше вийшов за межі України. У 1919 році, під час формування української державності, була створена Українська республіканська капела під керівництвом диригента Олександра Кошиця. За дорученням уряду, капела вирушила у міжнародне турне, яке охопило понад 17 країн світу. Її основне завдання – продемонструвати самобутність української культури, донести до

світової спільноти меседж про існування незалежної української нації та протистояти стереотипу про «єдиний російський народ». Виступи капели були не лише мистецькими подіями, а й чітко спланованими актами культурної дипломатії.

Інтерес до української культури, зокрема музичної, посилювався завдяки високому професіоналізму учасників капели, вдало підібраному репертуару, що включав як народні пісні, так і твори українських композиторів. Саме «Щедрик» справив найбільше враження на публіку. У результаті, пісня стала візитівкою української культури за кордоном, хоча згодом її походження було частково нівельоване завдяки американській адаптації. [11]

Попри всесвітню популярність, у більшості зарубіжних джерел відсутня згадка про українське походження пісні. Це свідчить про необхідність якісного медіапродукту, який міг би не лише поінформувати, а й емоційно залучити глядача до історії. Саме документальне кіно є одним із найефективніших форматів для такої мети. Його жанрові особливості – поєднання достовірності фактів, інтерв'ю з експертами, елементів художньої реконструкції, емоційної атмосфери, дозволяють створити глибокий наратив, що має не тільки пізнавальну, а й виховну цінність.

Доцільність реалізації цього фільму підтверджується й сучасною практикою використання кінематографу як інструменту культурної дипломатії. Після подій 2014 року український уряд активно використовував кіно у просвітницьких заходах, як усередині країни, так і за її межами. Відомі приклади публічних показів українських фільмів у межах міжнародних форумів і дипломатичних заходів свідчать про ефективність кіно як засобу формування громадської думки й міжнародної підтримки [5].

Створення фільму «Carol of the Bells – невідома історія відомої пісні» це спроба заповнити лакуни в сучасному інформаційному просторі. Він спирається на перевірені джерела, дослідження про діяльність Капели Кошиця, архівні матеріали, а також на творчий підхід у подачі інформації. Проект має на меті поєднати історичну достовірність, аналітичність і

емоційність у цілісному документальному продукті. Головна цінність не лише показати витoki пісні, а й підкреслити її роль у формуванні національної свідомості, підтримці міжнародного іміджу України та збереженні культурної спадщини в умовах викликів сьогодення.

1.3. Мета роботи

Головна мета проєкту – дослідити культурне та історичне значення української народної пісні «Щедрик», її трансформацію в різдвяний гімн «Carol of the Bells», а також створити документальний фільм, який сприятиме збереженню й популяризації української культурної спадщини.

Медіапродукт покликаний не лише розкрити глядачам маловідомі факти про походження й поширення «Щедрика», а й акцентувати увагу на його ролі як символу національної ідентичності та інструменту культурної дипломатії. Пісня, яка є голосом українського народу у світі, заслуговує на повноцінну історичну розповідь у форматі документального кіно.

У період активного інформаційного спротиву та намагання знищити культурну спадщину України, важливо не тільки зберігати власну історію, а й транслювати її засобами, зрозумілими широкій аудиторії. Створення фільму про «Щедрик» це внесок у боротьбу за культурну присутність України у світовому просторі.

Для досягнення поставленої мети передбачено реалізацію таких завдань:

- провести дослідження витоків та історичного шляху пісні «Щедрик», проаналізувати її трансформацію в «Carol of the Bells» та визначити ключові етапи її міжнародного визнання;
- вивчити діяльність Української республіканської капели як культурного явища, її роль у презентації української музичної спадщини за кордоном, зокрема в США, Канаді та країнах Європи;

- розкрити постать Миколи Леонтовича як митця, композитора, духовного діяча та одного з символів українського національного відродження;

- розробити сценарій і реалізувати документальний фільм, поєднавши елементи інтерв'ю, історичних реконструкцій, архівних матеріалів та музичного оформлення з метою створення глибокого й переконливого аудіовізуального продукту.

Таким чином, результатом роботи стане не лише аналітичне осмислення музичного явища, а й створення актуального медіапроєкту, здатного формувати патріотичну свідомість, зберігати історичну пам'ять і поширювати українську культуру в світі.

1.4. Джерела фактів

Під час підготовки документального фільму «Carol of the Bells – невідома історія відомої пісні» використовувався комплекс різноманітних джерел, що дали змогу ґрунтовно опрацювати історичний матеріал, підтвердити достовірність фактів та створити емоційно насичену візуальну складову проєкту.

Насамперед, значну частину контенту становлять відеофрагменти, зібрані в особистому архіві авторки. Йдеться про відеозаписи, що були доступні у відкритому доступі на платформі YouTube, систематизовані за хронологічним і тематичним принципом. Відібрані кадри містять фрагменти з історичних фільмів, телевізійних серіалів, концертних записів, трейлерів і сучасних інтерпретацій твору «Щедрик».

Серед використаних матеріалів сцени з художнього серіалу «І будуть люди» (1–3 серії), які ілюструють період національного відродження на початку XX століття, а також кадри з трейлеру до фільму «Крути 1918», що дозволили передати атмосферу доби української державності. Для візуалізації міжнародного контексту застосовано фрагменти відео «Paris 1919»,

присвяченого Паризькій мирній конференції, на якій формувалися дипломатичні напрями міжвоєнної Європи.

Велику увагу приділено візуальним джерелам, що безпосередньо пов'язані з темою фільму. У роботі використано архівні записи виконання пісні «Щедрик», зокрема, відео Львівської національної опери, а також сучасні адаптації пісні, зокрема версія DOROFEEVA & Lely45 у межах проєкту «Ти не один». Ці кадри стали важливою складовою художнього оформлення та створення паралелі між історичним і сучасним звучанням композиції.

Окрім відеоматеріалів, були використані архівні фотографії, знайдені в онлайн-ресурсах, а також контент зі стокових платформ, що надали можливість професійно оформити монтаж та забезпечити високу якість зображення. Для звукового супроводу підбиралися композиції з платформ, орієнтованих на безкоштовну або ліцензовану музику для відеопродуктів. Це дозволило забезпечити емоційну глибину та художню завершеність фільму.

Таким чином, джерельна база проєкту включає як традиційні візуальні матеріали (архівні відео та фото), так і сучасні медіаресурси, що стали основою для створення авторського документального твору з актуальним культурним змістом і високою художньою цінністю.

1.5. Технічні і програмні засоби

У процесі створення документального відеофільму «Carol of the Bells – невідома історія відомої пісні» використовувалися доступні технічні ресурси, які дали змогу реалізувати проєкт у форматі повноцінного відеопродукту. Основними інструментами зйомки стали смартфони: відеоряд записувався на камеру iPhone 13 Pro, яка забезпечує високу якість зображення, зокрема при слабкому освітленні, завдяки системі з кількох об'єктивів і автоматичному налаштуванню фокусу. Під час запису застосовувалися два режими зйомки:

звичайний (стандартне відео) та кінематографічний режим, який створює ефект глибини кадру, розмиваючи заднє тло.

Для фіксації стабільного кадру використовувався трипод-штатив, що дозволив уникнути тремтіння зображення під час запису. Звук для закадрового тексту записувався на другий смартфон, iPhone XR, який виконував функцію диктофона. Це дало змогу досягти достатньої якості звукового супроводу навіть без професійного мікрофона. У подальшому звук синхронізувався із відеорядом під час монтажу.

Монтаж відеофільму здійснювався на ноутбучі за допомогою програми InShot Video Editor, сучасного програмного забезпечення для нелінійного редагування відео, яке дозволяє здійснювати базову обробку відеофрагментів, додавати текст, накладати музику, синхронізувати звук і здійснювати покадрову обробку. Цей інструмент відзначається простим інтерфейсом, але при цьому має широкі функціональні можливості для створення авторського відеопродукту. Обробка закадрового голосу також відбувалася в цій самій програмі – балансування гучності та обрізання пауз.

Окремі візуальні елементи, зокрема, зображення з цитатами, були створені в мобільному застосунку Picsart, після чого передані на комп'ютер через USB-кабель і вставлені у відео як графічні вставки.

Фінальний проєкт був збережений у форматі MP4 із роздільною здатністю 1920×1080 пікселів, частотою 30 кадрів на секунду та стандартним співвідношенням сторін 16:9. Обрана якість відео забезпечила хорошу візуальну передачу матеріалу як для демонстрації на великому екрані, так і для онлайн-платформ.

Для візуального збагачення фільму використовувалися стокові відеофрагменти, знайдені у відкритому доступі на платформі YouTube, а також завантажені з безкоштовного ресурсу [pexels.com](https://www.pexels.com), який надає високоякісні відео для творчого використання. Це дало змогу візуалізувати історичний контекст та урізноманітнити відеоряд у випадках, коли зйомка власного матеріалу була неможливою або недоцільною.

1.6. Сфера застосування

Основні положення, ідеї та висновки, викладені у творчому проєкті «Carol of the Bells – невідома історія відомої пісні», були апробовані під час участі у наукових конференціях та практичних заходах, присвячених проблематиці сучасних медіа, журналістики та культурної ідентичності.

Зокрема, виступила з доповіддю на II Всеукраїнській студентській науково-практичній конференції «Інтернет-журналістика та новітні технології в сучасних медіа», де порушувались питання використання мультимедійних форматів у сучасному журналістському контенті, зокрема, у створенні документальних фільмів на історико-культурну тематику.

Крім того, результати дослідження та аналітичні матеріали щодо трансформації української культурної спадщини в глобальному контексті були представлені у науковій публікації, що увійшла до збірника V Міжнародної науково-практичної онлайн-конференції «Соціокомунікаційна наука в парадигмі смислових трансформацій: суспільні виклики, тренди освіти і професійної діяльності». У статті було висвітлено ключові аспекти культурної дипломатії через призму музичного феномену «Щедрика», з акцентом на значення цієї пісні в національному та міжнародному медіапросторі.

Окремі ідеї, аргументи та підходи, реалізовані в межах творчого проєкту, пройшли фахову перевірку й отримали позитивну оцінку в академічному середовищі. Це підтверджує актуальність обраної теми, науково-практичну цінність дослідження та доцільність подальшої популяризації української культурної спадщини засобами документального кіно.

II. СПЕЦИФІКА СТВОРЕННЯ ДОКУМЕНТАЛЬНОГО ВІДЕОФІЛЬМУ

2.1. Структура сценарію

Документальний відеофільм «Carol of the Bells – невідома історія відомої пісні» створений на основі історичних фактів і доповнений журналістськими елементами дослідження. Сценарій поділений на шість логічно завершених частин, кожна з яких розкриває окремий етап становлення піснці, а також культурно-історичний контекст її звучання сьогодні.

Частина 1. Вступна: знайомить глядача з сучасним сприйняттям пісні «Carol of the Bells» у світі, вказує на її українське походження та постать Миколи Леонтовича. Тут подано короткий екскурс у музичну історію твору та початок розкриття його «прихованої» сутності.

Частина 2. присвячена композитору Миколі Леонтовичу, його творчому шляху, походженню «Щедрика», а також ролі пісні як інструменту культурної дипломатії. Цей фрагмент включає інтерв'ю зі співробітницею музею Леонтовича.

Частина 3 описує створення Української республіканської капели, труднощі її формування, перші репетиції, проблеми під час евакуації з Києва та перші гастролі. Особлива увага також приділяється щоденниковим записам хористів, які подаються у вигляді цитат.

Частина 4 присвячена тріумфальним виступам у країнах Європи, складнощам із отриманням віз, інформаційній боротьбі та резонансу, який викликала українська пісня серед іноземної аудиторії. У фокусі «Щедрик» як мистецька зброя.

Частина 5 розкриває трагічну загибель Миколи Леонтовича у 1921 році, політичний підтекст вбивства та реакцію сучасників. Також описано подальшу долю капели у США. Ця частина містить другу частину інтерв'ю зі Світланою Лукашенко, співробітницею музею.

Частина 6 зосереджена на тому, як Поділля береже пам'ять композитора сьогодні. У ній розповідається про Леонтович Арт-Квартал, музей у Тульчині, та діяльність народної хорової капели імені М.Д. Леонтовича, що вже понад 105 років зберігає його спадщину. Ця частина містить інтерв'ю з керівницею капели Любов'ю Грушко та учасницею колективу Альоною Нечепуренко.

Кожна частина включає:

- закадрову або екранну розповідь ведучої, яка структурує сюжет і підводить глядача до ключових висновків;
- архівні фото та відео, що ілюструють історичні події;
- музичний супровід, відповідно підібраний до емоційного тону сцени (напр., emotional piano, white noise symphony тощо);
- цитати з історичних джерел, щоденників і преси.

Структура сценарію спрямована на поєднання історичної правди, візуальної динаміки й емоційного впливу, що дає змогу не лише інформувати, а й зворушити аудиторію.

2.2. Технічні характеристики

Хронометраж документального відеофільму «Carol of the Bells – невідома історія відомої пісні» становить 36 хвилин. Така тривалість дозволяє повноцінно розкрити тему, не обтяжуючи глядача надмірною деталізацією, зберігаючи при цьому динаміку та концентрацію змісту. Формат відповідає вимогам сучасного масового глядача до темпу подачі матеріалу та логічної структури викладу.

Фільм поділений на шість смислово завершених частин, кожна з яких має внутрішню композицію: вступ, розвиток і завершення. Така побудова сприяє організації наративу, в якому кожен епізод підсилює попередній, формуючи послідовний логічний ланцюг. У структурі фільму чергуються різні види контенту: інтерв'ю, закадрова розповідь, зйомки з локацій, архівні

матеріали, а також ілюстративні візуальні вставки. Це дає змогу підтримувати темп і уникати візуального одноманіття.

Візуальна частина фільму поєднує зйомки з об'єктами історико-культурної спадщини, зображення документальних джерел, сучасні відеокадри та фрагменти з музейних експозицій. Монтажна побудова з акцентом на чергування планів (загальних, середніх, крупних), а також накладення музики, спрямовані на емоційне залучення глядача.

Озвучення виконує функцію смислового координатора: голос ведучої не тільки озвучує історичні факти, а й допомагає глядачеві інтерпретувати події, підводити підсумки, акцентувати увагу на ключових моментах. Додаткову інформаційну вагу мають фрагменти інтерв'ю з фахівцями, музейними працівниками та учасниками культурних процесів, що надають фільму експертну глибину.

Фоновий музичний супровід виконує не лише декоративну, а й ритмічну функцію, підсилюючи настрій окремих сцен і створюючи атмосферу, відповідну до тематики: історичної, трагічної або урочистої. Композиції підібрані так, щоб гармонійно поєднуватися зі змістом, не перекриваючи смислових акцентів.

Завдяки використанню різноманітних технічних прийомів та інтеграції аудіо-візуального матеріалу, відеофільм створює ефект залученості глядача до подій, підсилюючи емоційне сприйняття. Це дозволяє говорити про фільм як про завершений медіапродукт, що поєднує інформаційну насиченість з доступною формою подачі.

2.3. Візуальне та стилістичне оформлення

Аудіовізуальний стиль документального фільму відіграє ключову роль у формуванні його емоційного й смислового наповнення. Відбір візуальних образів, кольорової гами, стилю монтажу, а також звукового оформлення впливає на сприйняття глядача та дозволяє створити цілісну

художньо-журналістську концепцію. Особливо важливим у цьому процесі є баланс між достовірністю відображених подій та емоційним впливом.

У візуальній частині стрічки важливу, але не домінуючу роль відіграють кадри з реальних історичних місць: музею-квартири Миколи Леонтовича, Тульчина, а також європейських локацій, пов'язаних із діяльністю капели. Основу візуального ряду становлять стокові відео з відкритих джерел, ретельно дібрані для передачі загального історичного контексту, атмосфери епохи та емоційного тла подій. Такий підхід дозволив відтворити ключові моменти історії навіть у випадках, коли зйомка на конкретних об'єктах була неможливою, зберігаючи при цьому візуальну цілісність і драматичну напругу оповіді.

Колористика витримана у приглушених теплих тонах із контрастними вкрапленнями світлих і темних сцен, що допомагає візуально виділити ключові моменти розповіді. У кадрі переважають середній та крупний плани, які дають змогу акцентувати увагу на деталях, емоціях героїв та важливих візуальних елементах, не перевантажуючи при цьому загального сприйняття. Камера працює плавно, без різких переходів.

Аудіооформлення виконує як функціональну, так і емоційну роль у структурі фільму. Основним засобом озвучування є голос ведучої, тембр якої витриманий у спокійній, розповідній манері. Інтонаційне забарвлення гармонійно поєднується з музичним фоном, сприяючи глибшому зануренню в події. Для окремих фрагментів, зокрема при відтворенні історичних цитат, було використано позакадровий чоловічий голос, що допомогло точніше передати інтонаційну та емоційну природу висловлювань, які належать чоловічим персонажам. У якості музичного супроводу застосовано композиції, що відповідають настрою кожного епізоду: ліричні інструментальні теми, фрагменти обробок «Щедрика», а також сучасні некомерційні мелодії, завантажені з платформ із відкритою ліцензією.

Загалом стилістичне оформлення стрічки підпорядковане головній меті – створити глибоке емоційне залучення глядача без втрати документальної

точності. Поєднання візуального й аудіального рядів забезпечує цілісність сприйняття, а також формує впізнаваний стиль проєкту, який вирізняється естетичною стриманістю, інформативністю та повагою до історичної правди.

2.4. Ідейно-смісловий задум

Головна мета документального відеофільму «Carol of the Bells – невідома історія відомої пісні» полягає у дослідженні культурного та історичного значення української народної пісні «Щедрик», її шляху трансформації в світовий різдвяний гімн під назвою «Carol of the Bells», а також у створенні медіапродукту, що сприятиме збереженню та популяризації української культурної спадщини на міжнародному рівні.

Фільм покликаний не лише ознайомити глядачів із маловідомими фактами про походження, авторство та поширення пісні, а й висвітлити її вагоме значення як символу національної самобутності. Особлива увага зосереджена на тому, як через пісню Україна змогла заявити про себе світові в часи політичної боротьби, використовуючи мистецтво як інструмент культурної дипломатії.

Стрічка прагне показати «Щедрик» не просто як музичний твір, а як унікальне явище, що поєднує історичну пам'ять, творчу спадщину Миколи Леонтовича та сучасну ідентичність українського народу. Авторський підхід у побудові сценарію, використання документальних свідчень, інтерв'ю, архівних матеріалів і візуального ряду створює ґрунтовну і водночас емоційно насичену оповідь, яка здатна глибше розкрити значення пісні у світовому культурному контексті.

2.5. Специфікація аудиторії

Відеофільм орієнтований на широку глядацьку аудиторію з різним рівнем обізнаності щодо української культурної спадщини. Основними

категоріями потенційних глядачів є молодь віком від 16 років, студенти гуманітарних спеціальностей, викладачі, науковці, працівники закладів культури, а також усі, хто цікавиться історією, культурною дипломатією та розвитком української ідентичності.

Зміст фільму адаптований до рівня сприйняття не лише фахівців, але й пересічного глядача. Подача інформації відбувається у доступній, послідовній формі, що дозволяє розширити аудиторію за рахунок глядачів, які не мають спеціальної підготовки, але відкриті до пізнання культурних явищ.

Особливу зацікавленість стрічка може викликати серед українців, які шукають зв'язок з національним корінням, а також серед іноземців, котрі вивчають українську культуру або зацікавлені в музичній історії. Використання емоційних образів, музичного супроводу та архівних матеріалів сприяє глибшому емоційному контакту з глядачем незалежно від віку чи рівня підготовки.

Урахування особливостей сприйняття різних груп аудиторії дозволило сформувати візуальний і змістовий стиль, що поєднує наукову інформативність із візуальною динамікою, завдяки чому відеофільм може бути використаний не лише в медіапросторі, а й у навчальному, музейному чи освітньому середовищі.

III. СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Акім Галімов. Стандарти документалістики залежать від совісті і власних меж». *Медіалаб*. URL: <https://medialab.online/news/akim-galimov-standarty-dokumentalisty-ky-zal-ezhat-vid-sovisti-i-vlasny-h-mezh/> (дата звернення: 1.06.2025 р.)
2. Гаврилюк А., Янчук Н. Сучасна візія використання музичного твору «Щедрик» в обробці Миколи Леонтовича як туристичного ресурсу дестинації. *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія Туризм*. 2019. Київ. Вип.17. 178-187 с.
3. Галич О.А. Термінологія сучасної документалістики. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2006 р. Львів. Вип. 26. С. 47–49.
4. До Європи – за визнанням. Триумфальний похід Української Республіканської Капели (1919 – 1921 рр.). URL: <https://tsdavo.gov.ua/ostanni-novyny/do-yevropy-za-vyznannnyam-triumfalnyj-pohid-ukrayinskoyi-respublikanskoyi-kapely-1919-1921-rr/> (дата звернення: 1.06.2025 р.)
5. Історія хорової капели Леонтовича в Тульчині. *Тульчинська військова районна адміністрація*. 07.12.2016. URL: <https://tulchin-rda.gov.ua/news/istoriya-horovoi-kapeli-leontovicha-v-tulchini/> (дата звернення: 1.06.2025 р.)
6. Ковалишена Ю. Як український «Щедрик» підкорив світ і за що вбили Леонтовича. *Суспільне*. URL: <https://suspilne.media/vinnytsia/345764-ak-ukrainskij-sedrik-pidkoriv-svit-i-za-so-vbili-leontovica/> (дата звернення: 1.06.2025 р.)
7. Коробко В.І. Телевізійна документалістика та її види. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «Соціальні комунікації»*. 2017. Харків. Вип. 11. 30-34 с.

8. Коробко В.І. Характеристика телевізійної документалістики у дискурсі журналістикознавства та її форми. *Science and Education a New Dimension. Humanities and Social Sciences*. 2017. Т. № V(23) 139 с.
9. Костюк Н. Стилiстика лiтургiйних пiснеспiвiв Миколи Леонтовича. *Українська музика*. 2017. Число 1. С. 40-55
10. Кузик В.В. «Щедрик»: Аналіз-Stretta. Методика викладання мистецьких дисциплін. 2013. 277-279 с.
11. Литвинов С. Документалістика як дієвий інструмент культурної дипломатії. *Україна дипломатична*. 2023. Київ. Вип. 24. С. 775–784.
12. Марченко Ю. О. Капела: історія і музика українського хору, який 100 років тому підкорив світ не лише «Щедриком». URL: <https://www.platfor.ma/topic/o-kapela-istoriya-i-muzyka-ukrayinskogo-horu-yakuj-100-rokiv-tomu-pidkoryv-svit/> (дата звернення: 1.06.2025 р.)
13. Мірошнікова А. «Щедрик», якого співає весь світ: 10 несподіванок про найвідомішу у світі різдвяну пісню. URL: <https://osvitoria.media/opinions/shhedryk-yakogo-spivaye-ves-svit-10-nespodivank-pro-najvidomishu-u-sviti-rizdvyanu-pisnyu/> (дата звернення: 1.06.2025 р.)
14. Назимок У. Концертний тур Української Республіканської капели в Чехословаччині (1919-1920 рр.). *Київські історичні студії: науковий журнал* Київ. №2 (15). 2022. 149-153 с.
15. Нікулін А.О. Витоки культурної дипломатії України: політична місія Української Республіканської Капели Олександра Кошиця (1919-1922 рр.). *«Young Scientist»*. 2025. Київ. № 2 (133). 59-65 с.
16. Овсянікова Н.Ю. «Щедрик» як культурний код української ідентичності та глобальний музичний феномен. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв: наук. Журнал*. 2025. Київ. №1. 356-360 с.
17. Пересунько Т. Культурна дипломатія Симона Петлюри: «Щедрик» проти «руського мира». Місія Капели Олександра Кошиця (1919–1924). Київ. 2019. 312 с.

18. Пересунько Т. Світовий тріумф «Щедрика» - 100 років культурної дипломатії України (збірник архівних документів). Київ. 2018. 102 с.
19. Пересунько Т. Тріумф «Щедрика» у світі. URL: <https://localhistory.org.ua/texts/statti/triumf-ukrayinskoyi-pisni-v-paryzhi/> (дата звернення: 1.06.2025 р.)
20. Пулатова К. «Щедрик, щедрівочка»: історія написання і повний текст, красиві виконання. URL: <https://www.unian.ua/lite/holidays/shchedrik-shchedrivochka-tekst-pesni-istoriya-napisaniya-luchshie-ispolneniya-12098382.html> (дата звернення: 1.06.2025 р.)
21. Розлуцький Н. Пісня як дипломатія: українська республіканська капела. URL: <https://tyzhden.ua/pisnia-iak-dyplomatiia-ukrainska-respublikanska-kapela/> (дата звернення: 1.06.2025 р.)
22. Скрипник В. Тульчин: Тут народився «Щедрик» Леонтовича. URL: <https://www.golos.com.ua/article/324023> (дата звернення: 1.06.2025 р.)
23. Слотюк П. Соціологічний дискурс фотожурналістики. *Вісник Львівського університету. Серія Журналістика*. Львів. 2025 р. Випуск 56. 105-115 с.
24. У Тульчині встановили рекорд України: просто неба «Щедрик» М. Леонтовича спільно виконали понад 3,5 тисячі осіб. URL: <https://www.vin.gov.ua/news/ostanni-novyyny/37731-u-tulchyni-vstanovyly-rekord-ukrainy-prosto-neba-shchedryk-mleontovycha-spilno-vykonyaly-ponad-3-5-tysiachi-osib> (дата звернення: 1.06.2025 р.)
25. Ukrainian «Shchedryk» and American «Carol of the Bells». *Faculty of Humanities, Education and Social Sciences (FHSE)*. 23 December 2022 URL: https://www.uni.lu/fhse-en/news/ukrainian-shchedryk-and-american-carol-of-the-bells/?utm_source (дата звернення: 1.06.2025)

IV. СЦЕНАРІЙ «CAROL OF THE BELLS» – НЕВІДОМА ІСТОРІЯ ВІДОМОЇ ПІСНІ. ДОКУМЕНТАЛЬНА КІНОВЕРСІЯ

СЦЕНАРІЙ

**«Carol of the Bells» – невідома історія відомої пісні.
Документальна кіноверсія.**

Частина 1. «Carol of the Bells».

Дійові особи: 1. Ведуча

Дія відбувається в квартирі-музею М.Д.Леонтовича

Епізод 1. Представлення пісні.

Звучить музика – щедрик, легкий мінус, аранжування
Анна Наумова.

Кадр 1: (кадри з виступів, фільмів де звучить «Щедрик».
Перехід на ведучу. Ведуча в кадрі).

СЛОВА ВЕДУЧОЇ:

Цю мелодію щороку чує весь світ – у кінофільмах, на
святкових концертах, в торгових центрах. У США її
називають Carol of the Bells, у Німеччині – Klingende
Glocken, у Франції – Chanson des cloches. Для
мільйонів – це музика Різдва. Але мало хто знає –
справжня назва цієї пісні «Щедрик», і народилася вона
в Україні.

Кадр 2: (архівні фото та відео. Ведуча поза кадром).

Звучить музика – *emotional-piano-music*.

СЛОВА ВЕДУЧОЇ:

Створена українським композитором Миколою Леонтовичем,
вона пройшла шлях через революцію, втрату Батьківщини
і неймовірне визнання за океаном. Сьогодні ж її
співають у всьому світі, ми чуємо її у фільмах та на
різдвяні свята. Сам Леонтович до кінця не вірив у її
силу. Він вважав, що «Щедрик» ще не досконалий,
сумнівався, чи варто його виконувати, і не підозрював,
що його твір переживе століття – і його самого.

Кадр 3: (архівні фото та відео. Ведуча поза кадром).

Звучить музика - *emotional-piano-music*.

СЛОВА ВЕДУЧОЇ:

Її почув світ завдяки радіоефіру 1936 року – тоді американське радіо NBC вперше прокрутило обробку української мелодії у виконанні американського шкільного хору. Її адаптував композитор Петро Вільговський – американець українського походження, який почув мелодію від українського хору, що гастролював у США. Він створив англomовну адаптацію «Щедрика», яка стала відомою в усьому світі під назвою «Carol of the Bells». Перекласти оригінальний український текст дослівно було неможливо – зміст був глибоко закорінений в українській традиції щедрування. Тож Вільговський написав новий текст – про дзвони, що сповіщають про Різдво.

Кадр 4: (ведуча в кадрі).

Звучить музика - *emotional-piano-music*.

СЛОВА ВЕДУЧОЇ:

Наступного дня NBC отримало сотні листів із проханням надіслати ноти, і Вільговський опублікував їх у музичному видавництві Carl Fischer, зазначивши: українська народна пісня на музику Миколи Леонтовича. Відтоді світ знає її як Carol of the Bells. Але її душа – українська. Історія цієї мелодії – не просто музика. Це голос свободи, який змусив світ почути Україну.

Частина 2. Микола Леонтович та український Щедрик: місія під час війни.

Дійові особи:

1. Ведуча.
2. Співробітник музею (Світлана Іванівна).

Дія відбувається в квартирі-музею М.Д.Леонтовича.

Епізод 1. Життєвий шлях Миколи Леонтовича.

Звучить музика – wedding-romantic

Кадр 1: (будинок Леонтовича. Інтер'єр будинку, предмети, фото тощо. Кадри поділля. Ведуча поза кадром).

СЛОВА ВЕДУЧОЇ:

Микола Леонтович народився в родині, де музика була частиною щоденного життя. Його батько грав на багатьох інструментах, а мати співала народні пісні. З дитинства Микола разом із братами та сестрами, любив влаштовувати домашні концерти.

Вирішальним для Леонтовича став Тульчин, де він жив, викладав музику і спів у Тульчинському єпархіальному жіночому училищі, організовував хор й створював найвідоміші твори.

Його творчий шлях був складним і вимогливим – передусім до самого себе. Свої твори Леонтович неодноразово переписував і вдосконалював. Він вважав що вони недостатньо бездоганні. Над «Щедриком» працював майже 20 років, створивши п'ять редакцій – від першої у 1901 році до останньої у 1919-му. Двічі він навіть хотів знищити пісню, бо для нього вона була недостатньо ідеальною.

Кадр 2: (ведуча в кадрі в будинку Леонтовича).

СЛОВА ВЕДУЧОЇ:

«Щедрик» – це не просто музичний твір. Його основа – давня обрядова щедрівка, що має коріння ще у язичницьких веснянках, коли українці святкували Новий рік не взимку, а 1 березня. Саме тому в тексті з'являється ластівка – провісниця весни. Цей образ здається дивним для сучасної різдвяної пісні, але саме він несе глибоке історичне значення. Таким чином, «Щедрик» став ланкою між дохристиянськими традиціями і сучасним святом Різдва.

Кадр 3: (будинок Леонтовича. Інтер'єр будинку, предмети, фото тощо. Ведуча поза кадром).

СЛОВА ВЕДУЧОЇ:

Важливу роль у становленні Леонтовича як композитора відіграв його вчитель – Болеслав Яворський. Саме він дав молодому митцю технічне завдання на обробку народної пісні.

Кадр 4: (розмова ведучої та працівниці музею).

ПРАЦІВНИК МУЗЕЮ-КВАРТИРИ СВІТЛАНА ІВАНІВНА – (розповідь про Болеслава Яворського, яке відношення він мав до Леонтовича).

Епізод 2. Щедрик – місія під час війни.

Звучить музика – white-noise-symphony

Кадр 1: (архівні фото та відео. Ведуча поза кадром).

СЛОВА ВЕДУЧОЇ:

Січень 1919 року. Київ – на межі падіння. До міста стрімко наближаються більшовицькі війська. Молода Українська Народна Республіка веде відчайдушну боротьбу за виживання, буквально стоїть на межі зникнення. І водночас – попереду історичний шанс. Паризька мирна конференція, де великі держави вирішували питання повоєнного розподілу Європи. Українська Народна Республіка сподівалась на політичне визнання і, як наслідок, допомогу західних партнерів у її війні за незалежність проти Росії.

Голова Директорії УНР Симон Петлюра бачить шанс – заявити про Україну на світовій арені. Але як? Ідея створення такого проекту з'явилась у Симона Петлюри на творчому вечорі українського поета і театрального критика Миколи Вороного. Після урочистостей керівників Директорії УНР – Володимира Винниченка і Симона Петлюри та віршів Миколи Вороного у виконанні Леся Курбаса виступає Перший національний хор під орудою Олександра Кошиця.

«З співів найбільше вражіння полишили по собі "Зіронько Вечірня" і "Легенда", муз. Леонтовича», – повідомляє українська газета «Нова Рада».

Саме композиція «Легенда» Миколи Леонтовича пробудила в голові Симона Петлюри ідею створити капелу, яка б змогла виконувати роль культурної дипломатії за

кордоном. За браком військового та політичного арсеналу у відстоюванні українських національних інтересів, надії покладались на мистецький арсенал УНР.

Кадр 2: (ведуча в кадрі в музеї-квартирі М.Д.Леонтовича).

СЛОВА ВЕДУЧОЇ:

Європа не бачить відмінностей між українцями і росіянами. Не відчуває унікальності культури. Саме це й треба показати. Мета – не просто співати. Капела мала прорвати російську інформаційну блокаду в Європі і заявити на весь голос, що Україна – не Росія і український народ з його прадавньою національною культурою має право на окреме культурне й політичне існування.

Кадр 3: (архівні фото, відео. Ведуча поза кадром).

СЛОВА ВЕДУЧОЇ:

Бюджет капели – неймовірний для зруйнованої війною країни: кілька мільйонів карбованців і французьких франків. На сучасні гроші вийшло би близько 20 млн. доларів.

Не всі поділяли оптимізм Симона Петлюри щодо культурної дипломатії як засобу боротьби за визнання України. Деякі політики й громадські діячі вважали створення Української республіканської капели недоречним на тлі кривавої боротьби за незалежність. У період, коли на фронті лилася кров, такі ініціативи розцінювалися як другорядні або навіть відірвані від реальності. Зокрема, окремі представники уряду УНР критично ставилися до ідеї популяризувати українську державність за кордоном за допомогою народної пісні, вважаючи, що це не матиме реального політичного впливу.

Кадр 4: (ведуча в кадрі в музеї-квартирі М.Д.Леонтовича).

СЛОВА ВЕДУЧОЇ:

Але Петлюра не здається. Він вірить у силу української пісні більше, ніж у дипломатичні заяви. І справді – щось значне за документи вирушає у Європу: музика, здатна переконати там, де не діє політика.

Частина 3. Народження капели. Музична дипломатія, тріумф та визнання.

Дійові особи:

1. ведуча.

Епізод 1. Народження капели.

Звучить музика – emotional-piano-music.

Кадр 1: *(архівні фото, відео. Ведуча поза кадром).*

СЛОВА ВЕДУЧОЇ:

Поки в Парижі розпочиналась мирна конференція, на якій мали вирішити долю України, українська капела ще навіть не була сформована. Перша репетиція відбулася лише 30 січня 1919 року. У цей час фронт невпинно наближався до Києва. Столиця ось-ось мала впасти. 26 січня диригент Олександр Кошиць виїжджає до Тернополя, а інші хористи, вагаючись, залишають Київ лише 4 лютого. Голова музичного відділу УНР Кирило Стеценко дає наказ на евакуацію і особисто супроводжує співаків до нової тимчасової столиці – Кам'янця-Подільського.

Кадр 2: *(ведуча в кадрі в музеї-квартирі М.Д.Леонтовича).*

СЛОВА ВЕДУЧОЇ:

Їм вдається сісти на останній потяг який, виїхав з Києва до того як місто окупували більшовики. У своєму щоденнику один з хористів капели Кирило Миколайчук назвав цю подорож проклятушою дорогою.

Кадр 3: *(цитата – «сильний снігопад і заметілі засипали рейки, потяг подовго стояв на станціях чи просто в полі чекаючи поки їх розчистять. Вагони не отоплюються, скло у більшості вікон розбите, а харчі які люди брали на пару днів закінчилися»).*

Кадр 4: (архівні фото, відео. Ведуча поза кадром).

СЛОВА ВЕДУЧОЇ:

Потяг не зміг довести капелу до Кам'янця-Подільського, а вранці 14 лютого він несподівано врізався у сніг і зійшов з рейок просто посеред поля. Хористи пішки дійшли до найближчого села і найняли там кілька підвод. Шлях який мав би зайняти не більше доби тривав 12 днів, дорогоцінний час спливав. Хористи дісталися до Кам'янця-Подільського 17 лютого, абсолютно виснажені, голодні, а більшість сильно застуджені. Мирна конференція в Парижі тривала вже місяць, але Хористи не опускали рук.

До Кам'янця терміново телеграмою викликають Кошиця. Той приїхавши, добирає нових співаків – загалом збирається 80 осіб, разом із адміністративним персоналом. Репетиції починаються відразу, тривають цілими днями. Але диригент у розпачі – у щоденнику він напише.

Кадр 5: (цитата – «партії не розмірні, співати не вміють, виють як вовки. Маса безголосих. Тяжко було дивитися в що перемінилось так добре із такими труднощами обґрунтоване діло, але приходилось братись і за цей хлам. Бо інакше залишалось відмовитись від справи»).

Кадр 6: (архівні фото, відео. Ведуча поза кадром).

Слова ведучої:

Аж 24 березня капеляни отримують закордонні паспорти і від'їжджають до Галичини у Станіслав, на нинішній Івано-Франківськ. Паризька конференція тим часом обговорює долю української Галичини та Закарпаття. До остаточного Рішення ще далеко, але країни Антанти, єдині в одному – не допустити проникнення більшовизму у Європу.

Епізод 2. Перші оплески – перші випробування.

Звучить музика – emotional-piano-music.

Кадр 1: (ведуча в кадрі в музеї-квартирі М.Д.Леонтовича).

СЛОВА ВЕДУЧОЇ:

А поки чекають Чеських віз дають кілька концертів у Станіславі. Усі пройшли з величезними аншлагами. Ось як згадував про це Олександр Кошиць.

Кадр 2: (цитата – «життя наше в Станіславові було дуже добре. Громадянство відносилось до нас надзвичайно гарно, воно чудово пізнало зразу, яку пропагандивну роль може відіграти в Європі капелля і прямо носила нас на руках. Бенкетам, прийняттям, та промовам не було кінця»).

Кадр 3: (ведуча в кадрі в музеї-квартирі М.Д.Леонтовича).

СЛОВА ВЕДУЧОЇ:

Натомість в Ужгороді, що тоді належав Чехословаччині, капелу у повному складі потягли в тюрму. Місцеві русофіли, прибічники відновлення імперії, доповіли Чеській адміністрації Ужгорода що нібито капеляни, усі більшовики. Олександр Кошиць описував у своєму щоденнику як їм тоді в поліцейському відділку прочитали лекцію про Пушкіна, Гоголя і Толстого. Ну і велику російську культуру, а потім помічник поліцмейстера обізвав капелян сепаратистами. Зрештою в поліції виконали вимогу Кошиця і зв'язалися з дипломатичним представництвом УНР у Празі.

Кадр 4: (архівні фото, відео. Ведуча поза кадром).

СЛОВА ВЕДУЧОЇ:

У Празі на капелу вже чекали Агенти місцевих спецслужб. Вони сказали хористам, що мають донесення з Ужгорода, нібито до Праги їдуть більшовики і везуть підробні крони. Обшукавши капелян вони конфіскували крони у кого знайшли. Навіть не розбираючись, справжні вони чи ні.

У Празі співаки щодня переконувалися, що росіянам вдалося посіяти серед Чехів думку, нібито Українці то насправді росіяни-сепаратисти. І що ніякого українського народу не існує. Ось як згадував про це співак капели Олександр Пеленський.

Кадр 5: (*«Ми навіть на вулицях Праги коли питались адреси або вулиці мусили обстоювати своє ім'я. Коли нам заперечували цього імені і заявляли, що немає українського народу в Європі»*).

Кадр 6: (ведуча в кадрі в музеї-квартирі М.Д.Леонтовича).

СЛОВА ВЕДУЧОЇ:

Отак з арештів і пограбувань починався шлях української капели до всесвітньої слави.

Частина 4. Європейське турне.

Дійові особи:

1. ведуча.

Епізод 1. Початок великого шляху.

Звучить музика – wedding-romantic.

Кадр 1: (архівні фото, відео. Ведуча поза кадром).

СЛОВА ВЕДУЧОЇ:

Усе змінилося 11 травня 1919 року. Українська хорова капела вийшла на сцену національного театру Праги. Тоді Щедрик вперше прозвучав у Європі. Хор здобув шалені овації, перший концерт став першим тріумфом. Чеські газети надрукували масу схвальних відгуків.

Кадр 2: (Цитата – «Українці прийшли і перемогли! На жаль, занадто довго ми про них не знали і тяжко кривдили, коли несвідомо і без інформацій з'єднували їх проти волі в одне ціле з народом російським. Саме наше бажання «великої і неподільної Росії» є слабим аргументом проти природи, проти волі і почуттів цілого українського народу, для якого самостійність, так само, як і для нас, є всим», – пише відомий празький диригент, професор Празької консерваторії Ярослав Кржічка (Jaroslav Křička). Цитата – «царська влада знала самодостатню силу української пісні, тому придушувала її як могла. Друкувати слова пісень було заборонено, почути її можна було лише у французькому перекладі. Нині ж українська пісня вільна і залунає по

всій Європі. (видання «Tribuna» 14 травня 1919 року)». Цитата – «послухавши затамувавши Подих виконання цього хору, з соромом визнаємо, що стоїмо перед чимось цілком для нас незнайомим, що могло би тішити нас віддавна, вказувати нашим композиторам нові напрями та ідеї. (видання «Hudebni Revue» червень 1919 року)»).

Кадр 3: (Цитата – «Подбайте про те, щоб Українська Республіканська Капела могла приїхати до Парижа для демонстрування багатств української музично-пісенної творчості. В Чехії ця Капела творила фурор і багатьох москвофілів перетворила в українців. Я певен, що Європа не має чогось подібного. Можливо, що перебування Капели в Парижі улегшить і прочистить атмосферу упередження», – писатиме Симон Петлюра до Глави української делегації на Мирній конференції у Парижі Михайла Тишкевича після перших тріумфів новоствореного хору у Празі).

Кадр 4: (ведуча в кадрі в музеї-квартирі М.Д.Леонтовича).

СЛОВА ВЕДУЧОЇ:

Олександр Кошиць згадував, що вже після першого концерту ставлення Чехів до українців і до України загалом почало змінюватися.

Кадр 5: (Цитата – «усе українське стало модним у Празі. Мої хлопці фліртували на всі боки і чешки тратили голови, взагалі було дуже гарно і щиро»).

Кадр 6: (Як писав український часопис Воля, що виходив тоді у Відні. Цитата – «наша пісня створила там прямо фанатиків української самостійності і тепер в чеських газетах, давніше русофільських, ніхто не посміє помістити федералістичної статті про Україну, не говорячи вже про єдину неділимську»).

Кадр 7: (ведуча в кадрі в музеї-квартирі М.Д.Леонтовича).

Слова ведучої:

Безперечним хітом української капели вже тоді став Щедрик. Українська щедрівка без перебільшення особливий надзвичайний твір, який через 100 років дарує нам відчуття світлого свята Різдва.

Кадр 8: (архівні фото, відео. Ведуча поза кадром).

СЛОВА ВЕДУЧОЇ:

Але Українцям потрібно було в Париж, адже саме там вирішувалося бути незалежній українській державі, чи ні. Мирна конференція там тривала майже 5 місяців. Її проводили з перервами, бо з кожною переможеною у Першій світовій країною укладали окремий мирний договір, але перший і основний – Версальський, мали підписати наприкінці червня 1919 року і залишався великий шанс, що українська капела зможе вплинути на тих хто ухвалює рішення на паризькій конференції.

Часу залишалося дуже мало, представники капели вже домовлялися про концерти в Парижі, але французьку візу хористам не давали, посилаючись на те, що вони представники невизнаної держави. Після Чехословаччини хор переїздить до Австрії та Швейцарії. Українські концерти проходять у Відні, Бадені, Лозані, Цюриху, Женеві, Базелі та Берні і скрізь українська капела купається в славі і визнанні, спричиняючи неймовірний фурор. Вже навіть іноземні імпресаріо звертаються до Міністерства закордонних справ Франції з проханням дати співакам візи.

Кадр 9: (ведуча в кадрі в музеї-квартирі М.Д.Леонтовича).

СЛОВА ВЕДУЧОЇ:

Насправді навколо віз для хору у кожную європейську країну, розгорталися справжні дипломатичні баталії. УНР задіювали усі свої можливості, але і росіяни задіювали свої зв'язки, щоб український хор віз не дістав. Приміром Італія спершу видала хористам візи, а потім відкликала, як писав у спогадах Олександр Кошиць – Саме через інтриги московитів.

Кадр 10: (архівні фото, відео. Ведуча поза кадром).

СЛОВА ВЕДУЧОЇ:

Зрештою дорогу в Париж відкрив для хору французький Міністр закордонних справ, симпатик України Стефан Пішон. Він написав листа у французьке посольство в Берні, після якого, там негайно видали українцям візи.

Як тільки отримали документи, хористи відразу сіли на Паризький потяг. Минуло дев'ять місяців з часу їх від'їзду з Києва і ось нарешті Париж – головне місто їх місії. Але капела запізнилася. Хоч Паризька мирна конференція все ще тривала, головні історичні рішення вже було ухвалено. Зокрема підписано Версальський договір за яким Україну поділили між кількома державами: Закарпаття віддали Чехословаччині, північну Буковину Румунії, Східну Галичину Польщі. Інші українські території на той момент були під більшовицькою окупацією, але влітку 1919 ще не було зрозуміло, що більшовики закріпляться там дуже надовго. На Паризькій конференції не врахували українських інтересів.

Епізод 2. Париж.

Кадр 1: *(архівні фото, відео. Ведуча поза кадром).*

СЛОВА ВЕДУЧОЇ:

На той час концерти уже нічого не могли змінити, але капела все одно продовжила свою місію. Дізнавшись, що у Парижі є дуже знаменитий і суворий критик Раймон Шарпантьє хористи вирішили запросити його на генеральну репетицію. Передати запрошення послали одну зі співачок, розраховуючи, що жінці галантний француз не відмовить, так і сталося.

Кадр 2: *(«Француз заявив, що піде бодай на 5 минут, бо більше часу немає. Та коли прийшов на початок проби. Пан Шарпантьє так засмакував в українській пісні, що мимо браку часу був дві години з надвишкою. Зараз по першому концерті помістив пан Шарпантьє з власної ініціативи в театральному журналі критику в який апотеозував український хор, а такої славної критики від нього не видів ще Париж». Зі спогадів Олександра Пеленського).*

Кадр 3: *(ведуча в кадрі в музеї-квартирі М.Д.Леонтовича).*

СЛОВА ВЕДУЧОЇ:

Перший концерт в Парижі українська капела дала 6 листопада 1919 року. Росіяни, яких тоді в Парижі було

дуже багато намагалися зірвати цей виступ, але їм завадила французька поліція. Як і скрізь у Європі українських співаків чекав неймовірний тріумф, публіка буквально закидала їх квітами. Про українську капелу написали усі французькі газети.

Кадр 4: («На мене особисто хор справив неймовірне враження, яке я не відчував з часів, коли слухав у Мюнхені творчість Вагнера. Жодна пропаганда не могла б бути більш ефективною для пізнання української нації. Скільки б не заперечували існування Вашої нації, Ваші хористи доводять, що ця нація має музичну душу неперевершеної сили» – пише історик, професор Сорбонни Шарль Сейньобос (Charles Seignobos)).

Кадр 5: (архівні фото, відео. Ведуча поза кадром).

СЛОВА ВЕДУЧОЇ:

Після завершення гастролей у Франції хор із величезним успіхом виступає в Бельгії, Нідерландах, Великій Британії, Німеччині, Польщі та Іспанії. На всіх концертах твори Миколи Леонтовича, а особливо його Щедрик – це хіт гастролей і музична візитівка України.

Кадр 6: (Цитата – «До України мені було цілком байдуже, але зараз я буду битися скрізь за мистецтво цієї країни!» (Гаага, «La Gazette de Hollande», 24 січня 1920 року). Цитата – «Уряд Української Республіки підтримує національне мистецтво так високо, що є ідеалом для інших держав» (Брюссель, «Ons Vaderland», 19 січня 1920 року). Цитата – «Український хор завітав до Берліна. Мета його світової подорожі – здобути моральне завоювання для молодій Народній Республіки. Нас він завоював відразу» (Берлін, «Berliner Zeitung Mittag», 4 травня 1920 року)).

Кадр 7: (ведуча в кадрі в музеї-квартирі М.Д.Леонтовича).

СЛОВА ВЕДУЧОЇ:

Під час українських концертів роздаються брошури з державною символікою УНР та цитатами Лесі Українки. Кожен виступ починається з виконання національного гімну приймаючої країни в аранжуванні Олександра

Кошиця, а також українським «Ще не вмерла Україна», які публіка зазвичай слухає стоячи. Диригентський та композиторський талант Олександра Кошиця і виконавська майстерність Капели підкуповує слухачів.

Кадр 8: (архівні фото, відео. Ведуча поза кадром).

СЛОВА ВЕДУЧОЇ:

Гастрольний репертуар українського хору за кордоном складався з кантів, колядок, веснянок, народних пісень в обробках українських композиторів: Миколи Лисенка, Кирила Стеценка, Миколи Леонтовича, Олександра Кошиця, Якова Степового та інших. Як свідчать опрацьовані архівні матеріали фонду Української Республіканської Капели, твори Миколи Леонтовича посідали перше місце в репертуарі хору.

Окрім українських пісень Капела виконувала твори іноземних композиторів в аранжуванні Олександра Кошиця, зокрема: «Марсельєза» (франц.), «Принцеса» (франц.) та багато інших творів.

Кадр 9: (Цитата – «Рідко хто співав "Марсельєзу" з більшим натхненням, повагою й досконалістю», – пише французьке видання «Le Temps» 9 листопада 1919 року. Цитата – «Справді характерно, що мав приїхати український диригент та заспівати нам "Kde domov můj?", щоб показати, з яким смаком і багатством можна її співати», – зазначає професор Карлового університету Зденек Неєдли (Zdenek Nejedlý)).

Кадр 10: (архівні фото, відео. Ведуча поза кадром).

СЛОВА ВЕДУЧОЇ:

За два роки європейський гастрольний хор Олександра Кошиця виступив у 45 містах 10 країн Західної Європи. Щедрика переклали англійською, французькою, німецькою, польською, чеською, фламандською та іспанською мовами. Пісня стала криком нації, так писали про гастролі українців у Швейцарії. У січні 1921 року хор знову приїздить в Париж на повторні гастролі. Він уже знаменитий у Європі, тому концерти проходять в одному із найпрестижніших паризьких театрів – Єлисейських

полів. там збираються вершки французького суспільства, серед яких і танцюристка Айсідора Дункан.

Частина 5. Початок кінця

Дійові особи:

1. ведуча
2. працівник музею.

Дія відбувається в музеї-квартирі М.Д.Леонтовича.

Епізод 1. Життя обірване режимом.

Звучить музика – white-noise-symphony.

Кадр 1: (ведуча в кадрі в музеї-квартирі М.Д.Леонтовича) .

СЛОВА ВЕДУЧОЇ:

На той час Микола Леонтович мешкав у Тульчині, де опікувався невеликим хором. А вже 23 січня 1921 року, коли його «Щедрик» зривав овації на одному з ранкових концертів у Парижі, його автора Миколу Леонтовича на окупованому більшовиками Поділлі пострілом вбили з гвинтівки.

Кадр 2: (фото архівних фото, відео. Ведуча поза кадром) .

СЛОВА ВЕДУЧОЇ:

На початку січня 1921 року Микола Леонтович вирушив провідати свого батька, який жив в селі Марківка, щоб провести Різдво в родинному колі. Тоді він усвідомлював – в Україні стало небезпечно. Його зв'язки з діячами Української Народної Республіки, участь у культурному житті незалежної України – усе це ставало вироком в очах нової влади.

По дорозі він кілька днів гостював у селі Стражгород, а 22 січня прибув до родинної оселі. Там уже перебували його сестра Вікторія та 17-річна донька Галина.

Увечері того ж дня на подвір'я леонтовича прибула підвода. До хати постукали двоє незнайомців. Один із них, молодий блондин, представився як Афанасій Грищенко – агент Гайсинської ЧК. Він заявив, що займається боротьбою з бандитизмом, і демонстрував документи з численними печатками. Іншим був візник Федір Грабчак.

Родина Леонтовича, дотримуючись українських традицій гостинності, прийняла незнайомців, пригостила вечерею та розмістила на ніч. За вечерею між композитором і Грищенком розгорілася суперечка на політичну тему. Леонтович критикував політику більшовиків, а Грищенко, навпаки, відстоював радянську позицію та підтримував. Ця суперечка, за свідченнями очевидців, дуже розлютила чекіста.

Уночі всі лягли спати: Леонтович – в одній кімнаті з Грищенком, інші родичі – в сусідній. Близько 7:30 ранку 23 січня будинок розбудив звук пострілу. Грищенко вистрілив у композитора з гвинтівки. Потім він перезарядив рушницю, вивів батька Леонтовича з кімнати та наказав візнику зв'язати всіх членів родини. В момент, коли Грищенко повернувся до пораненого композитора, з кімнати долинуло останнє запитання Леонтовича: «За що ти мене вбиваєш?».

Злочинець забрав гроші – близько 5 тисяч карбованців у старій валюті та лише 128 радянських, а також одяг, включно з шубою господаря. Після пограбування він сів на підводу й наказав візнику їхати. Поранення виявилось смертельним – Леонтович помер невдовзі.

Селяни, почувши тривогу, організували переслідування. Підводу візника затримали, але самого вбивці вже не було – він утік, залишивши частину награбованого.

В архівах радянського періоду вбивство Леонтовича замовчувалося або пояснювалося як пограбування. Лише після здобуття незалежності України стало відомо, що вбивця був не просто злочинцем, а офіційним агентом ЧК. Його документи збереглися в державному архіві Вінницької області – підтверджено, що в грудні 1920 року Грищенка офіційно призначили інформатором, видали

Йому кошти на секретні видатки, які він, імовірно, «повернув» після пограбування родини Леонтовича.

Сьогодні більшість істориків переконані: це було політичне вбивство. Леонтович став жертвою не лише за свою українську позицію, а й тому, що був символом національної культури. Його смерть – одна з тих, що стали спробою знищити голос незалежної України.

Кадр 4: *(розмова ведучої та працівниці музею).*

ПРАЦІВНИК МУЗЕЮ-КВАРТИРИ СВІТЛАНА ІВАНІВНА –
(припущення чого саме Леонтович став жертвою вбивства).

Епізод 2. Капела.

Звучить музика – wedding-romantic.

Кадр 1: *(ведуча в кадрі в музеї-квартирі М.Д.Леонтовича).*

СЛОВА ВЕДУЧОЇ:

У вересні 1922 року капела остаточно залишає Європу і вирушає до Сполучених Штатів. Насправді їм уже не було куди повертатися – Україна опинилася під більшовицькою окупацією. За кілька місяців на її території буде створено Українську Радянську Соціалістичну Республіку.

Кадр 2: *(архівні фото, відео. Ведуча поза кадром).*

СЛОВА ВЕДУЧОЇ:

Лише через 70 років, після падіння радянської імперії, світ знову нагадає нам про «Щедрика» – цього разу з кіноекранів культових фільмів зокрема в таких, як «Санта Клаус», «У дзеркала два обличчя», «Міцний горішок 2», «Сімейка Адамсів», «Сімпсони» та багатьох інших.

Кадр 3: *(вставка з мультсеріалу «Сімпсони» – де звучить «Щедрик»).*

Кадр 4: *(архівні фото, відео. Ведуча поза кадром).*

Слова ведучої:

Українська капела не змогла змінити рішень Паризької мирної конференції. Проте вона виконала не менш

важливу місію. Завдяки їм Європа змогла краще зрозуміти, хто такі українці. Сьогодні, через сто років, завдяки «Щедрику» багато людей відкривають для себе українську культуру вперше. Ідея Симона Петлюри, яка тоді комусь здавалася мрійною, а для когось — недоречною чи не на часі, виявилася історичною та далекоглядною. Саме це і є прояв справжнього лідерства.

Адже «Щедрик» — це не просто музика. Це магічні ноти, народжені в Україні, які щороку об'єднують на Різдво мільйони людей у всьому світі.

Частина 6. Голос нескореної України.

Дійові особи:

1. ведуча
2. керівник капели імені М.Д.Леонтовича.
3. учасниця капели імені М.Д.Леонтовича.

Епізод 1. Сьогодні.

Звучить музика – wedding-romantic.

Кадр 1: *(архівні фото, відео. Ведуча поза кадром).*

СЛОВА ВЕДУЧОЇ:

Сьогодні, через століття після трагічної смерті Миколи Леонтовича, його «Щедрик» став голосом нескореної України. Ця пісня звучить у найтемніші часи — на благодійних концертах, акціях солідарності, на фронті, в окопах, у залах філармоній по всьому світу. Вона несе в собі силу культури, яка вижила попри репресії, ідеологічні заборони та війну.

Тульчин зберігає пам'ять і до інших видатних митців, які залишили слід у культурному житті міста. Тут творили художники, письменники, композитори, співаки та хореографи, а сама громада активно несе їхню спадщину в маси.

Тульчин обрав для себе особливий шлях — розвиток культури та туризму. Усе розпочалося з проекту «Малі

міста – великі враження», у рамках якого громада поставила перед собою амбітну мету – стати осередком культури на Поділлі.

У межах цієї ініціативи в Тульчині було створено «Леонтович Арт-Квартал». Відтоді центр міста прикрасили яскраві мурали на фасадах будівель, а також з'явилася творча вулиця з мистецькими локаціями, що приваблюють туристів і мешканців регіону.

У рідному Тульчині, де композитор творив і працював, збереглася його пам'ять. Саме там, у відновленій родинній оселі, нині діє Музей Миколи Леонтовича, відкритий для відвідувачів. Тут можна не лише побачити предмети, пов'язані з його життям і творчістю, а й відчувати атмосферу, в якій народжувались його безсмертні хорові шедеври.

Окрім того, Тульчин – батьківщина унікального мистецького явища: народної хорової капели імені Миколи Дмитровича Леонтовича, яка існує вже понад 105 років. Це єдиний аматорський колектив, що бере свій початок ще за життя композитора.

Кадр 2: (розмова з керівником капели імені М.Д.Леонтовича).

КЕРІВНИК КАПЕЛИ ЛЮБОВ СТЕПАНІВНА – (розповідь про життя капели, її учасників тощо).

Кадр 3: (розмова з учасницею капели імені М.Д.Леонтовича).

УЧАСНИЦЯ КАПЕЛИ НЕЧЕПУРЕНКО АЛЬОНА – (розповідь про життя капели, її учасників тощо).

Кадр 4: (архівні фото, відео. Ведуча поза кадром).

Такого явища немає ніде у світі. Поділля пишається тим, що капела не лише збереглася, а й активно продовжує виконувати хорові мініатюри великого маестро, збагачуючи сучасну українську культуру та поширюючи спадщину Леонтовича в Україні й за її межами.

Так, попри все, музика Леонтовича живе – як символ стійкості, мистецького генія і глибокої української

душі. Особливо після 2022 року, коли Україна знову бореться за свою свободу, «Щедрик» – це більше ніж різдвяна мелодія. Це – пісня сили, гідності та незламності. У ній – наша пам'ять. Наш голос. Наша боротьба.

Кваліфікаційна робота студентки 4ЖБ групи
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського

Нінічук Марини

Науковий керівник кандидат історичних наук, доцент
кафедри журналістики, реклами й зв'язків з
громадськістю Вінницького державного педагогічного
університету імені Михайла Коцюбинського Слотюк П.В.